

NOI AM AVEA NEVOIE DE TEATRU

Rolul teatrului, zice un personaj de-al dnei Wertenbaker, este să aducă ceva nou. El, cu rolul ăsta stăm aici cel mai prost. Piesa pare a fi, în intenția autoarei, o fabulă despre nașterea unei națiuni, dintr-un pitoresc sortiment de excluși, în mizerie, brutalitate și derută. Numai că textul rostit pe scenă nu se încheagă, Ideile sărăcuțe și obosite nu converg, vorbele ponosite de atîta întrebuintare nu se mai aud. Atenția regizorului nu va fi fost desigur reținută de pledoaria pentru teatru, care și-a avut avocați mai buni, nici de controversa asupra misiilor lui, de trezire sau de adormire a vigilenței, care va rămîne încă multă vreme neîmpăcată. Desigur nu sporadicile cugetări de abecedar, despre libertate sau justiție, cultură și civilizație, și nu bleatele nume ale lui Socrate sau Platon sau Rousseau vor fi tentat pe regizor. Toate acestea pot mima erudiția pentru publicul de pe celălalt mal al Oceanului. Aici, chiar și un curs de alfabetizare pentru dezmoștenii Europei ar fi avut nevoie de un plus de coerență (sau consecvență, în eventualitatea că sînteți un volițional). Dacă ni s-ar permite să ne folosim imaginația, așa cum insistent sîntem invitați în această seară la Național (nu fără temel, se înțelege), ni s-ar părea că motivul dorului de țară, cel mai bine susținut în spectacol, este cel care l-a interesat pe regizor, măcar ca punct de plecare. Dar, ca în orice călătorie, punctul de plecare rămîne în urmă. Călătoria noastră este un vis (poate totuși coșmar?) - se afirmă. Și se încearcă a argumenta: cu lumină și culoare, cu epoleți și bumbi aurii, cu numere cvasi-coregrafice, cvasi-acrobatice și cu un pomîșor japonez în grădina raului. Se încearcă și note suprarealiste (sau mi s-a părut mie), aborigenul-cangur-papagal ne distrage din cînd în cînd atenția, oricum disponibilă. Incolo însă, ne aflăm la colonia penitențiară. Bice, urlete, lanțuri, spînzurătorii, mă rog. Abia în final cînd, așa cum se cuvine, sînt aruncate în luptă toate forțele pentru atacul decisiv, curvele și borfașii colonelii apar în alb vaporos și peruci fellinlene, ca-ntr-un vis adevărat, de teatru sau de cinema. Orchestra cîntă, baletul e general, soliștii și trupa în scenă - e un "tutti!". Brava.

Dar încă n-am ajuns la final. Pe tot parcursul ni se oferă cu generozitate porții, uneori scandalos de mari, de déjà vu. Nici una din Idilele, Inmicițiile sau biografiile ilustrînd căi ce duc la pierzanie nu stau în picioare - nu pentru că sînt simplissime-dickensiene, ci pentru că sînt povestite fără har, iar harul actorilor și al regizorului nu izbutește de data asta să-i suplinească pe al dramaturgului. Actorii n-au cum să pună carne pe citeva oase răzlețe, să extragă din istorioarele răsuflete care le țîn loc de amintiri sublimul unor lcoane ale omenescului terfelit. Spectatorul trebuie ba să ridă ba să se teamă, să se îndulozeze și apoi să se indigneze sau mai știu eu ce. Și toate astea din mal nimic. Nu ne supărăm că nu e "vero", așa preciza, ci că nu e "ben trovato". L-am mai văzut pe Andrei Șerban lucrînd pe un text subțire, dar era tricostat strîns. Nu și aici. Poate că e prea mare sala mare a teatrului. Nu ne îndolm că Naționalul bucureștean, acest Moloh care timp de decenii a înghițit actori de talent pentru a-i face pierduți, va începe să-și scuipe la lumină, în scenă, să ne mai arate ce pot, sau să ne arate ce mai pot. Așteptăm cu nerăbdare ca, odată acomodat, mult rîvnitul Andrei Șerban să pună la cale spectacole noi-nouțe, numai și numai pentru noi.

Deocamdată panaceul la care se recurge este împănarea textului, probabil ca principală atracție, cu o mulțime de aluzii, mai mult sau mai puțin inspirate inserate. Binecunoscute aluzii la cotidianul nostru. Binecunoscute de patruzeci de ani. Să înțelegem de aici că revoluția ar continua? Sau să înțelegem că ar continua să ni se astupe gura cu "circenses"? Ce să se facă atunci cel ce înțelege că spiritul care a supraviețuit aici vrea piine? Sau poate ni se dă o pildă de cum se face teatru la pricopsiți, unde clientul nostru este stăpînul nostru, poate că ni se traduce întrebarea cine are nevoie de teatru prin cui prodest.

Abandonînd deducțiile în beneficiul constatărilor, nu sînt multe de spus. Montarea aduce cam tot atîtea noutăți cît textul. Vreo două gesturi deșucheate, făcînd bună companie vorbelor așijderea, nelmpresionînd pe nimenea - la noi strada e mult mai condimentată, de la o vreme cu osebire. Mișcare cel mai adesea neinspirată și nejustificată, găselnițe clasice, terribilisme antologate. Actorii, în nota lor obișnuită, se luptă după posibilități cu partituri debile. Cel care apar în dublu rol nu încearcă să ne păcălească - să nu-l recunoaștem de la o ipostază la alta - și bine fac că nu încearcă, pentru că oricum n-ar fi reușit. Nu vîd, de pildă, cum ar putea deveni de nerecunoscut Mircea Albulescu, doamne ferește. Așa că cel în cauză se concentrează asupra nuanțării personajelor, atît cît se poate în sărăcia datelor și platitudinea rară a replicilor. De remarcat că distribuțiile duble s-au făcut în rolurile de primă mărime și nu în cele de fundal. Ideea e benefică, versiunea la care mă refer a fost mai strînsă, mai legată, și, așa zice, mai interiorizată în majoritatea opțiunilor interpretative. Mircea Albulescu își împrumută dimensiunile cu egală plauzibilitate celor două personaje, situate oarecum la antipodi. Arscott mîncă bătăile ca un animal dar uită tot și e fericit cînd joacă teatru, în vreme ce Brewer nu poate uita că a fost hoț, la fel ca acela pe care îl spînzură acum - morții îl bîntuie, îl terorizează. Tot Brewer mai are și o Idilă, la fel de abil susținută ca și chestia cu spînzurații, așa că sărmanul actor stă mai tot timpul în scenă, silîndu-se din răsputeri să ne mențină interesul. O muncă vrednică de cauze mai demne. Într-o situație similară se află Costel Constantin, care joacă doi călăi, unul teoretician, altul practicîcian. În maiorul Ross îl recunoaștem pe Costel Constantin așa cum îl știm, în timp ce în Freeman îl recunoaștem pe George Constantin, cam tot așa cum îl știm. Nu, nu e o greșeală de tipar, semnalăm un fragment de parodie nu prea originală - pe struna altora. Oricum, Ross latră ca un adevărat zbrl, clar și departe văzător, pe cînd Freeman este, în mod just, un gide blajin, sentimental, plin de civism și de simț al datoriei. Ambele personaje au ceva de reproșat femeilor, dar pricina nu ni se dezvăluie (mai bine, ar fi trebuit să mai înghițim două povești din cele răsposvestite). În fine, Valentin Mihail, confruntat cu aceeași experiență schizoidă în încarnarea unui ofițer și a unui borfaș aflați în proximitatea aceleiași seri de spectacol, izbutește notabila performanță de a smulge publicului, în rolul bufonului Sideway, cam tot atîtea aplauze cît Gheorghe Dinică în ziua precedentă. Cu un plus considerabil de osteneală, frește - nu oricine stîrnește risul la simpla apariție în scenă.

Partiturile feminine sînt scrise sumar și jucate gros. Singură Tamara Crețulescu (Dabby Bryant) își apropie personajul, e constant cînică, fără alunecări în patetism - dorul de casă nu e la ea o slăbiciune, ci sistemul de coordonate care-i fixează existența, îl atestă umanitatea. Forța ei, derivată din instinct de conservare, e un pandant pentru fragilitatea, neconvingătoare din păcate, a Mariei Brenham, nesigur jucată de Cecilia Birbora. Firește, această plută a Meduzel (sau arcă a lui Noe?) mai conține și alte exemplare, nu insistăm. Reținem totuși un fel de Prospero la Curtea Miracolelor (Arthur Phillip), unde lipsa de umor a actorului (George Motol) are circumstanțe atenuante, și chiar un Hamlet, omul cu o carte în mînă (Ralph Clark - Claudiu Bleont), sfîșiat între slăbiciuni omenești și rațiuni superioare, defulîndu-se înțelepțește în joaca printre actori. Pentru a rămîne în nota citatelor, vizată sau nu de autoare, și pentru a încheia simetric voi zice, alături de un alt personaj al seriei, că îl prefer pe Yorlck.

DOMINIC NICODIM